

30.9.2025

EOAK/2453/2025

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Tuire Metso

TARKASTUS: KARJALAN PRIKAATIN VAPAUTENSA MENETTÄNEIDEN SÄILYTYSTILAT 10.6.2025

Tarkastusajankohta

10.6.2025 klo 10.00–11.10

Osallistajat oikeusasiamiehen kansliasta

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Tuire Metso

Osallistajat tarkastuskohteesta

Vartioston johtaja, ylivääpeli

Vartiopäällikkö (osan aikaa)

Oikeusupseeri, kapteeni

1 YLEISTÄ

1.1 Tarkastuksen suorittamisesta

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi.

Vapautensa menettäneiden säilytystilojen tarkastaminen ja heidän kohtelunsa valvonta vapaudenmenetyksen aikana on jo ennen tätä tehtävää kuulunut oikeusasiamiehen tehtäviin.

Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 18 §:n 2 momentin mukaan pidätettyihin ja kiinni otettuihin sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa pidätettyjen ja kiinni otettujen kohtelusta säädetään.

Tarkastus suoritettiin oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräämänä.

1.2 Yleistä tarkastuskohteesta

Karjalan prikaatissa on päävartion yhteydessä vapautensa menettäneiden säilytystila, jossa on kaksi säilytyshuonetta.

Tarkastusajankohtana säilytystilassa ei ollut vapautensa menettäneitä henkilöitä. Viimeisen vuoden aikana vapautensa menettäneitä on ollut säilytystiloissa 13 henkilöä. Suurin osa vapautensa menetyksistä on johtunut päihtymyksestä. Yksi on ollut pidätettynä.

2 TARKASTUSHAVAINNOT

2.1 Säilytyshuoneet

Säilytyshuoneet ovat ikkunattomia ja kooltaan noin 4m x 4m. Säilytyshuoneisiin voidaan sijoittaa kuhunkin yksi henkilö kerrallaan. Toisessa huoneessa varustuksena on pelkkä patja ja tilaa käytetään erityisesti päihtymyksen vuoksi vapautensa menettäneiden säilytykseen. Toisessa huoneessa varustuksena on sänky ja tarvittaessa paikalle voidaan tuoda myös pöytä ja tuoli. Huoneissa on palohälyttimet ja tallentava kameravalvonta. Kamerassa on myös hämäränäkösensori. Tallenteen säilytysajasta ei ollut saatavilla tarkkaa tietoa, mutta henkilökunta arvioi sen olevan vähintään noin puoli vuotta. Säilytyshuoneissa on hälytysnapit, jotka hälyttävät valvomossa. Hälytys tulee kuitata säilytyshuoneiden ulkopuolella olevasta napista. Kutsunappien ja kameroiden toimivuus testattiin.

Säilytystiloissa on erillinen peseytymistila (suihku ja wc) vapautensa menettäneille. Peseytymistila on säilytyshuoneiden välissä ja sinne pääsee hälytysnappia painamalla tai viittilöimällä kameran edessä. Peseytyminen ja wc-käynnit tapahtuvat valvotusti siten, että valvojat odottavat peseytymistilan lukitsemattomana pidettävän oven ulkopuolella.

Säilytystiloissa on saatavilla vaihtovaatteita ja petivaatteita.

Tilat ovat valmistuneet remontin jälkeen vuonna 2014. Säilytyshuoneet ja peseytymistilat olivat tarkastusajankohtana siistikuntoisia. Hälytysnapit oli asennettu tiloihin heti apulaisoikeusasiamiehen vuonna 2016 tekemän tarkastuksen jälkeen, kun niiden puute oli noussut tarkastuksella esiin.

2.2 Henkilökunta

Säilytystilan valvontavahvuus on aina vähintään yksi sotilaspoliisikoulutuksen saanut varusmies sekä kaksi palkattuun henkilökuntaan kuuluvaa. Vartiopäällikkö johtaa ja koordinoi sekä vastaa valvonnan toteuttamisesta.

Vapautensa menettäneen valvonnasta huolehtii pääasiassa valvomossa työskentelevä sotilaspoliisikoulutuksen saanut varusmies tai henkilökuntaan kuuluva. Mikäli henkilö käyttäytyy arvaamattomasti tai aggressiivisesti, henkilön siirtäminen ja esimerkiksi valvotut wc-käynnit hoitaa ainoastaan palkattu henkilökunta. Kameravalvonta kohdistuu ainoastaan säilytyshuoneisiin, mutta ei niiden ulkopuolisiin tiloihin kuten esimerkiksi käytävään, jonka kautta vapautensa menettänyt siirtyy säilytyshuoneesta peseytymistilaan.

Kun säilytystilassa on vapautensa menettänyt, säilytystilaa tarkkaillaan jatkuvasti kameravalvonnalla. Tämän lisäksi säilytettävän tila käydään säännöllisesti toteamassa myös vähintään säilytyshuoneen ovesa olevan luukun kautta. Käyntitiheys määritellään säilytettävän kunnan ja havaitun liikehdinnän mukaan. Seuranta kirjataan raporttiin.

Henkilöstön voimankäyttövälineinä on henkilökohtaisen aseensa lisäksi patukka, kaasusumutin ja käsiraudat. Henkilökunta on saanut voimankäyttökoulutuksen.

2.3 Tulotarkastus

Säilytystilaan otettavalle vapautensa menettäneelle tehdään tulotarkastus säilytystilan etuosassa olevassa tilassa. Tarkastukseen kuuluu henkilöllisyyden toteaminen ja mahdollisten sairauksien ja vammojen kirjaaminen sekä pois otetun omaisuuden luettelointi ja tarkastaminen.

Omaisuus laitetaan tilassa oleviin lukittaviin kaappeihin, joiden avaimet ovat henkilökunnalla. Mahdolliset henkilöllä mukana olevat lääkkeet säilytetään myös kyseisissä kaapeissa.

2.4 Vapautensa menettäneiden oikeuksista ja vapaudenmenetyksestä ilmoittaminen

Vapautensa menettäneiden saatavilla on suomeksi ja ruotsiksi kahteen eri kansion kerätty kokoelma vapautensa menettäneitä koskevista säännöksistä sekä järjestyssäännöistä. Järjestyssääntö löytyy lisäksi englannin kielellä. Kansioita säilytetään säilytystilan etuosassa olevalla pöydällä.

Henkilökunnan puolelta tuotiin kehitysajatuksena esiin, että Puolustusvoimien tulisi tuottaa keskitetysti esimerkiksi säilytystilojen järjestyssääntöjä koskeva ”perusrunko” sekä tarvittava muu kirjallinen materiaali mukaan lukien keskeisten säännösten käännökset. Asiantuntijoiden laatimaa pohjamateriaalia hyödyntämällä voitaisiin paremmin varmistaa oikeat ja yhdenmukaiset käytännöt kaikissa Puolustusvoimien käytössä olevissa säilytystiloissa.

2.5 Ulkoilu

Säilytystilan ulkoilutilana toimii vartioston edusta, jota ei ole suojattu tai aidattu. Ulkoilumahdollisuus kerrottiin järjestettävän vapautensa menettäneen esittämän pyynnön mukaisesti ja lähtökohtaisesti kaikilla on mahdollisuus ulkoiluun valvottuna. Vapautensa menettäneellä on myös mahdollisuus tupakointiin pyyntönsä mukaisesti, jos vain henkilökunnan resurssit sallivat tupakoinnin valvomisen vartioston edustalla ja se on henkilön käyttäytyminen huomioon ottaen turvallista. Pääosan kiinniotetuista todettiin kuitenkin tulevan yöllä ja pääsevän vapaaksi aamulla, jolloin lähtökohtaisesti ulkoiluun ei ole valtaosassa tapauksia tarvetta.

2.6 Perushuolto ja terveydenhuolto

Ruokailut järjestetään pääsääntöisesti valvotusti ruokalassa. Ruoka voidaan kuitenkin myös tarpeen mukaan toimittaa säilytystilaan.

Vapautensa menettäneellä havaitut vammat dokumentoidaan säilöönottotarkastuksen yhteydessä.

Mahdolliset säilöön otetun lääkkeet antaa henkilökuntaan kuuluva annostusohjeiden mukaisesti. Henkilön terveydentilan ja lääkkeiden osalta sekä lääkkeiden annostukseen liittyen ollaan tarvittaessa yhteydessä varuskunnan terveysasemaan, jossa on henkilökuntaa paikalla virka-aikana. Terveydenhuollon ammattilaiset voidaan kutsua säilytystiloihin tai henkilö viedään valvotusti terveysasemalle. Virka-ajan ulkopuolella henkilö kuljetetaan tarvittaessa Kouvolaan lääkäriin. Hätätapauksissa paikalle kutsutaan ambulanssi, jonka vasteaika Kouvolaan on noin 25 minuuttia.

Noin puolet vartioston henkilökunnasta oli tarkastushetkellä ensiapukoulutettuja ja tavoitteena oli saada loputkin henkilökunnasta koulutettua vuoden loppuun mennessä. Vartiostosta kerrottiin löytyvän tavanomaisten ensiapuvälineiden lisäksi defibrillaattori.

2.7 Tapaamiset ja puhelimen käyttö

Vapautensa menettäneellä on oikeus tavata vieraita tarpeellisen valvonnan alaisena. Mitään varsinaista tapaamistilaa vartiostossa ei ole.

Vapautensa menettäneelle annetaan mahdollisuuksien mukaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä säilytystilan ulkopuolelle. Mikäli henkilö on pidätettynä, kyselyt ohjataan pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle.

2.8 Muut asiat

Säilytystilojen tarkastuksen yhteydessä tuotiin myös esiin, ettei sotilaspoliisien kohdalla palkattuun henkilökuntaan kohdistuvan väkivaltaisen vastustamisen osalta ole yleensä sovellettu rikoslain 16 luvun 1 §:ssä säädettyä virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevaa rangaistussäännöstä, vaan sotilaita koskevaa rikoslain 45 luvun 11 §:ssä rangaistavaksi säädettyä esimiehen väkivaltaista vastustamista koskevaa säännöstä, jonka rangaistusmaksimi on lievempi. Henkilökunnan puolelta tuotiin esiin, että tietyissä tilanteissa myös rikoslain 16 luvun 1 §:n tunnusmerkistö voisi soveltua ja sen soveltamisella voisi olla ennaltaehkäisevää vaikutusta.

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle. Hän piti riittävänä, että tähän pöytäkirjaan kirjatut asiat tulevat Karjalan prikaatin komentajan sekä Pääesikunnan tietoon tämän pöytäkirjan valmistumisen myötä.

Tämä pöytäkirja on ollut luonnosvaiheessa Karjalan prikaatissa kommentteja ja mahdollisten salassa pidettävien tietojen arviointia varten.